

1 Prvý stoličný dom - dnes Múzeum Janka Kráľa

Slávna Liptovská stolica kúpila pre svoj úrad tento dom v roku 1712. Stolica bola inštitúcia štátnej správy, v ktorej hlavné slovo mali liptovskí šľachtici. Ti na svojich zasadnutiach riešili aktuálne politické a vojenské problémy, rozhodovali o vlastníckych právach, či daniach v stolici, ale i súdili. Dlhé roky sa predpokladalo, že v prvom stoličnom dome v roku 1713 vyniesli rozsudok nad zbojníckym kapitánom Jurom Jánošíkom. Avšak práve v tomto roku stolica pre svoje potreby dom stavebne upravovala, a tak je pravdepodobnejšie, že sa proces konal v blízkej Pongráčovskej kúrii.

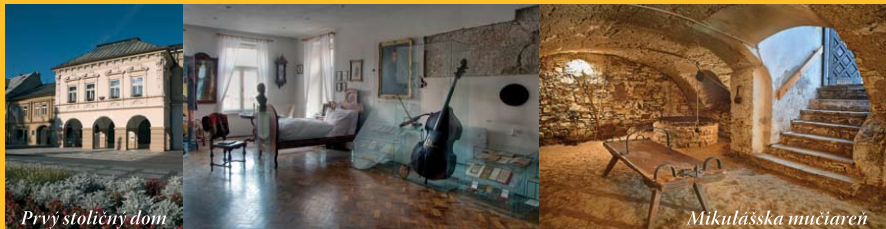
Dnes v priestoroch prvého stoličného domu a príslušného Straussovského domu sídli MÚZEUM JANKA KRÁĽA a jeho stála expozícia KAPITOLY Z HISTÓRIE MESTA LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ Vás prevedie dejinami Liptovského Mikuláša.

Podzemné priestory Múzea Janka Kráľa ukrývajú MIKULÁŠSKU MUČIARENŤ. V nej sa môžete vrátiť 300 rokov späť do doby, kedy pálenie pokožky, zapichovanie rozpalených hrotov pod nechty, drvenie údov, bičovanie na dereši, či natiahnutie na škrepec boli legálnymi metódami vypočúvania. Takému bol podrobený aj Juro Jánošík.

Múzeum Janka Kráľa – expozície **Kapitoly z histórie mesta Liptovský Mikuláš a Mikulášska mučiaren'**, Námestie osloboditeľov 30

Tel.: +421/44/552 25 54, www.mjk.sk
1. 9. – 30. 6.: Po – Pi: 9.00 – 16.00, So: zatvorené, Ne: 10.00 – 17.00
1. 7. – 31. 8.: Ut – Ne: 10.00 – 17.00

Výstavná sieň Múzea Janka Kráľa – výstava **50 rokov jánošíkovských tradícií v Múzeu Janka Kráľa** / 20. 6. 2013 – 12. 9. 2013

Prvý stoličný dom Múzeum Janka Kráľa – izba Janka Kráľa v expozícii Kapitoly z histórie mesta Liptovský Mikuláš. Miestnosť v minulosti slúžila ako súdna sieň. Mikulášska mučiaren'

2 Pongráčovská kúria

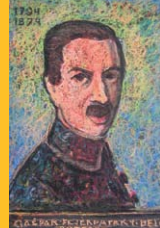
Na fasáde kúrie sa nachádza tabuľa o súde s Jánošíkom. Bola sem premiestnená z prvého stoličného domu. Ten bol v roku 1713 rekonštruovaný, preto sa predpokladá, že súd s Jánošíkom prebehol v Pongráčovskej kúrii. Dnes jej priestory využíva galéria Centrum Kolomana Sokola.

Pongráčovská kúria - Centrum Kolomana Sokola, Námestie osloboditeľov 28

3 Socha G. F. Belopotockého

Knihár, divadelník, kultúrno-osvetový pracovník GAŠPAR FEJÉRPAKATKY-BELOPOTOCKÝ (1794 - 1874) založil v Mikuláši prvú slovenskú verejnú knižnicu. Na mikulášskom popraviske Šibeničky videl popravu zbojníka Tatarku. Zapôsobil naňho tak mocne, že začal študovať Jánošíkove súdne spisy v archíve Liptovskej stolice.

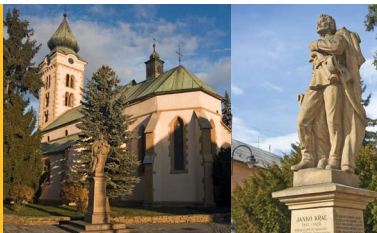

Podobizenie G.F. Belopotockého

Socha Gašpara Fejérpataky-Belopotockého pri Kostole sv. Mikuláša

4 Socha Janka Kráľa

Socha Janka Kráľa pri Kostole sv. Mikuláša

Romantického básnika JANKA KRÁĽA (1822 – 1876) doviedol k štúdiu spisov o Jánošíkovi Belopotocký. Z nich Janko Kráľ urobil i odpisy a keď sa koncom 19. storočia zápisníca o vypočúvaní Jánošíka stratila, zachovala sa jej kópia od Janka Kráľa. Často sa túlal medzi prostým ľudom, počúval a zapisoval piesne a povesti o Jánošíkovi a zbojníkoch. Sám ich vzkriesil vo svojich básňach. Janko Kráľ s Belopotockým a ďalšími romantickými básnikmi stvorili z Jánošíka legendu.

5 Prehliadková trasa mestom so sprievodcom: JÁNOŠÍKOVA CESTA

Srdčne všetkých pozývame vydať sa po stopách legendárneho zbojníckeho kapitána Jura Jánošíka v Liptovskom Mikuláši. Počas hodinovej potulky po miestach spojených s jeho životom Vám sprievodca rozpovie strhujúci príbeh plný faktov a mýtov, túžby po slobode i spravodlivosti, ale aj krutosti a strachu.

Bezplatné prehliadky mesta so sprievodcom - začiatok o 16.00 pred Informačným centrom Mesta na Námestí mieru 1: 15. marec 2013, 28. jún 2013
júl – august: každý piatok (slovensky, anglicky)

Mimo týchto prehliadok si môžete sprievodcovskú službu objednať v Informačnom centre (v ponuke aj štyri ďalšie prehliadkové trasy): v slovenskom jazyku 2 €/osoba (minimálne 18 €) v cudzom jazyku 2 €/osoba (minimálne 22 €)

Blížšie informácie: Informačné centrum Mesta Liptovský Mikuláš, Námestie mieru 1
Tel.: +421/44/16 186, 552 24 18, www.mikulas.travel
15. 9. – 30. 6.: Po – Pi: 9.00 – 17.00, So: 9.00 – 13.00, Ne: zatvorené
1. 7. – 14. 9.: Po – Pi: 9.00 – 18.00, So – Ne: 9.00 – 17.00

6 Kaštieľ Vranovo

Bol majetkom známej uhorskej šľachtickej rodiny Palugyayovcov. Pod strážnou vežou kaštieľa sa nachádzalo temné väzenie, do ktorého sa vstupovalo cez otvor v podlahe strážnice, a tak z neho nebolo úniku. Práve také bezpečné väzenie potrebovali pre dlhú hľadaného zbojníka Jánošíka, ktorý vrchnosti naháňal strach. V rokoch 1981 - 1997 sa tu nachádzala expozícia Múzea Janka Kráľa venovaná Jánošíkovi a jánošíkovským tradíciám. Dnes kaštieľ nie je prístupný pre verejnosť, je súkromným majetkom.

Kaštieľ Vranovo

Rytierska sieň v kaštieli Vranovo v čase, keď bol múzejnou expozíciou.

7 Socha Jánošíka

Vysoký, statný, s hrdo vztýčenou hlavou - Jánošík ako ho z pieskovca vytesal akademický sochár Ladislav Pollák. Socha stojí v parku pred kaštieľom Vranovo.

Kaštieľ Vranovo so sochou Jánošíka, Palúdzka

8 Hotel Jánošík

Dlho sa tradovalo, že priestor pred hotelom je miestom Jánošíkovej popravy. V archívoch sa nenašiel žiadny písomný dokument, ktorý by potvrdil popravu na tomto mieste.

9 Popravisko Šibeničky

Našli tu smrť mnohí zbojníci. Odvisli na šibenicach, boli sťatí rukou kata, zapletení do kolesa... Všetkým pre výstrahu! Tak ako Jánošík a o mesiac neskôr jeho priateľ zbojník Tomáš Uhorčík. Posledným z radu bol zbojnícky kapitán Matej Tatarka. To sa pisal už rok 1829. Šibeničky sa pravdepodobne nachádzali oproti dnešnej Liptovskej mliekarni na Ulici 1. mája. Dnes toto miesto nie je označené, jeho označenie sa plánuje v blízkej budúcnosti.

Replika šibenice z filmu Jánošík v expozícii Kapitoly z histórie mesta Liptovský Mikuláš v Múzeu Janka Kráľa

Ilustračná fotografia dobovej rytiny

Reštaurácie

Jánošík a zbojníci sa zachovali nielen v ľudových piesňach, povestiach, ale stretávame sa s nimi i v názvoch reštaurácií a kulinárskych špecialít. Niektoré z nich môžete ochutnať v mikulášskych reštauráciach.

ATLAS RESTAURANT • Bellova 2 • +421 911 800 000 • www.atlasrestaurant.sk

POD ŠIBENICOU • Palúčanská 5 • +421/44/554 11 30 • +421 907 880 714

RESTAURANT LIPTOVSKÁ IZBA • Námestie osloboditeľov 21
+421 918 889 659 • www.restaurant-taverna.sk

REŠTAURÁCIA HOTELA JÁNOŠÍK**** • Jánošíkovo nábrežie 1 • +421/44/552 27 21
www.hoteljanosik.sk

SLOVENSKÁ REŠTAURÁCIA • 1. mája 699 • +421 905 310 399 • www.slovenska-restauracia.sk

SODA CLUB • Belopotockého 2 • +421 911 300 400 • www.sodaclub.sk

JÁNOŠÍKOV DUKÁT

Pamätná minca razená pri príležitosti 300. výročia popravy a súdu s Jánošíkom v Liptovskom Mikuláši. Cena dukátu je 1 €, dukát s obalom za 1,30 €. Dukát a ďalšie spomienkové predmety si môžete kúpiť v Informačnom centre Mesta Liptovský Mikuláš a Múzeu Janka Kráľa

Získaj Janošikov dukát

Navštívte nasledujúce možnosti a za ich návštevu získajte pečiatku. Jedna z nich musí byť z Múzea Janka Kráľa alebo Mikulášskej mučiarni. Keď zozbierate aspoň tri pečiatky (každá pečiatka má svoje číslo), v Múzeu Janka Kráľa bezplatne dostanete Janošikov dukát.

1. Spoznajte mesto so sprievodcom - prehliadková trasa Jánošíkova cesta

Bezplatné prehliadky 15. marca 2013, 28. júna 2013, júl - august: každý piatok o 16.00 hod. pred Informačným centrom na Námestí mieru 1

2. Múzeum Janka Kráľa, Námestie osloboditeľov 30

Tel.: +421/44/552 25 54, www.mjk.sk
1. 9. – 30. 6. / Po – Pi: 9.00 – 16.00 / So: zatvorené / Ne: 10.00 – 17.00
1. 7. – 31. 8. / Ut – Ne: 10.00 – 17.00

3. Mikulášska mučiaren', Námestie osloboditeľov 30

Tel.: +421/44/552 25 54, www.mjk.sk
1. 9. – 30. 6. / Po – Pi: 9.00 – 16.00 / So: zatvorené, / Ne: 10.00 – 17.00
1. 7. – 31. 8. / Ut – Ne: 10.00 – 17.00

4. Výstava V časech kurucov a zbojníkov / 6. 6. 2013 – 30. 7. 2013

Liptovské múzeum, Ulica 1. mája 28/196
Tel.: +421/44/551 47 85, www.liptovskemuzeum.sk
1. 5. – 30. 6. / Po – Pi: 8.00 – 16.00 / So – Ne: 11.00 – 16.00
1. 7. – 31. 8. / Po – Pi: 9.00 – 17.00 / So – Ne: 11.00 – 17.00

5. Výstava Jánošík - karpatský zbojník / 22. 3. 2013 – 30. 8. 2013

Mestský úrad Liptovský Mikuláš, Štúrova ulica 1989/41
Po – Pi: 8.00 – 16.00

Možnosť získania dukátu za návštevu expozícií a podujatí v termíne od 15. 3. 2013 do 31. 8. 2013

Blížšie informácie: Informačné centrum Mesta Liptovský Mikuláš, Námestie mieru 1

Tel.: +421/44/16 186, 552 24 18, www.mikulas.travel
15. 9. – 30. 6. / Po – Pi: 9.00 – 17.00 / So: 9.00 – 13.00 / Ne: zatvorené
1. 7. – 14. 9. / Po – Pi: 9.00 – 18.00 / So – Ne: 9.00 – 17.00

Vydalo: OOCR Liptov, Mestský úrad Liptovský Mikuláš, Informačné centrum Mesta Liptovský Mikuláš, 2013
Fotografie: archív Informačného centra Mesta, archív Múzea Janka Kráľa, Jozef Česla
Texty: Informačné centrum Mesta Liptovský Mikuláš, Bc. Ružena Antolová, Múzeum Janka Kráľa

Súbor podujatí venovaných 300. výročiu súdu a popravy

JURA JÁNOŠÍKA

21. február 2013 / 15.00 h

JÁNOŠÍKOVA CESTA

Predstavenie novej prehliadkovej trasy mestom
Začiatok: Informačné centrum Mesta, Námestie mieru 1

22. februára 2013 – 30. marca 2013 / Po - Pi: 8.00 h - 16.00 h

JÁNOŠÍK, LUDOVÁ LEGENDA

Dom Matice slovenskej, Nábřežie A. Stodolu 1918 / 16.00 h - vernisáž výstavy

14. – 17. marca 2013

BELOPOTOCKÉHO MIKULÁŠ

39. ročník nesúťažného festivalu amatérského divadla / Dom kultúry, Hollého 4

15. marca 2013 / 16.00 h

JÁNOŠÍKOVA CESTA

Bezplatná prehliadka mesta so sprievodcom
Začiatok: Informačné centrum Mesta, Námestie mieru 1

15. marca 2013 / 9.00 h a 14.00 h

JÁNOŠÍK V POVESTIACH A LUDOVEJ TVORBE

Venované deťom 1. stupňa základných škôl / Liptovská knižnica GFB, Štúrova 56

17. marca 2013 / 17.30 h

JÁNOŠÍK PO 300 ROKOCH ALEBO ŠTEDRÝ JÁNOŠÍKOVSKÝ VEČER

Jedno z kultových predstavení v podaní Radošinského naivného divadla
Dom kultúry, Hollého 4

22. marca 2013 / 14.00 h

BOL BY TEN JÁNOŠÍK, BOL BY TEN BOJOVAL...

Zbojnícka verbovačka a sprievod mestom v dobových kostýmoch
Scénické pásmo o živote a smrti Juraja Jánošíka
Začiatok sprievodu: Mestský úrad » Múzeum Janka Kráľa » NKP
Čierny orol » Námestie osloboditeľov » Mestský úrad

22. marca 2013 – 30. augusta 2013

JÁNOŠÍK - KARPATSKÝ ZBOJNÍK

Mestský úrad, Štúrova 1989 / 16.00 h - vernisáž výstavy

Marec 2013

... JA MUSÍM BYŤ ZBOJNÍK!

Tvorivé dielne pre deti – kreslenie, recitovanie, dramatizácia textu,....
Podkrovie Liptovskej knižnice GFB, Štúrova 56

5. apríla 2013 / 17.00 h

HLADANIE JÁNOŠÍKOVHO POKLADU

Zábavno-poučno-strašidelné hľadanie Jánošíkovho pokladu
Liptovská knižnica GFB, Štúrova 56

18. mája 2013 / 19.00 h

NOC V MÚZEU S JÁNOŠÍKOM

Noc v múzeu doplnená o divadelné predstavenie a premietanie filmov o Jánošíkovi
Múzeum Janka Kráľa, Námestie osloboditeľov 31

6. júna 2013 – 30. júla 2013

V ČASOCH KURUCOV A ZBOJNÍKOV

Liptovské múzeum Čierny orol, 1. mája 28/196 / 15:00 h - vernisáž výstavy

7. júna 2013 / 8.45 h - slávnostné otvorenie

RÁZUSOVIE VRBICA

19. ročník prehliadky literárnej tvorby a recitačného umenia
detí a mládeže Liptova na tému „Juro Jánošík a zbojníci“
Expozícia Tatrín, Liptovská galéria PMB, Liptovské kultúrne stredisko,
Liptovská knižnica GFB, Zborová miestnosť ECAV Liptovský Mikuláš

20. júna / 10.00 h

O JÁNOŠÍKOV DUKÁT 2013

Vyhodnotenie výtvarnej súťaže a otvorenie výstavy detských prác s jánošíkovskou tematikou
Mestský úrad, Štúrova 1989

20. júna - 12. septembra / 16.00 h - vernisáž výstavy

50 ROKOV JÁNOŠÍKOVSKÝCH TRADÍCIÍ V MÚZEU JANKA KRÁLA

Múzeum Janka Kráľa, Námestie osloboditeľov 31

21. – 23. júna 2013

STOLIČNÉ DNI VENOVANÉ JURAJOVI JÁNOŠÍKOVÍ

Tradičné podujatie spojené s jarmokom ľudových remeselníkov, kultúrou a zábavou
Pešia zóna, Námestie osloboditeľov

21. júna / 9.00, 11.00, 13.00 h

EJ, TRASTEŽE SA, PÁNI!...

Scénické pásmo liptovských povestí a príbehov
zo života Juraja Jánošíka pre školy.
Vstupy pre organizované skupiny žiakov
Nádvorie NKP Čierny orol, Liptovské múzeum v Ružomberku

22. júna 2013

16. MEDZINÁRODNÉ MAJSTROVSTVÁ SLOVENSKA VO VARENÍ A JEDEN BRYNDZOVÝCH HALUŠIEK

Zúčastní sa aj družstvo Juraja Jánošíka so „zbojníckymi haluškami s baraninou“
Pešia zóna, Námestie osloboditeľov

28. júna 2013 / 16.00 h

JÁNOŠÍKOVA CESTA

Otvorenie letnej turistickej sezóny bezplatnou prehliadkou mesta so sprievodcom
Pravidelné bezplatné prehliadky mesta so sprievodcom v júli a auguste,
každý piatok o 16.00 h
Začiatok: Informačné centrum Mesta, Námestie mieru 1

5. júla 2013

BOL BY TEN JÁNOŠÍK....

Scénický program a sprievodné podujatia zamerané na jánošíkovskú tematiku
Amfiteáter Východná – v rámci FFV 2013

12. – 15. augusta 2013

FILMOVÉ VEČERY S JÁNOŠÍKOM

Záhrada Múzea Janka Kráľa, Námestie osloboditeľov 31

16. – 18. augusta 2013

JÁNOŠÍKOV VÍKEND

Súčasťou vikendu bude i otvorenie zrekonštruovanej a reinstalovanej Mikulášskej mučiarnie
Uvedenie dvojjazyčnej publikácie *Jánošík – od skutočnosti k legende*
v rámci mikropjektu Múzea Janka Kráľa Jánošík – 300 rokov legendy
Pešia zóna, Múzeum Janka Kráľa, Námestie osloboditeľov

JÁNOŠÍK

Narodil sa na lazoch povýše Terchovej. Pretože dedina v tom čase nemala kostol, pokrstili ho 25. januára 1688 vo Varínskom kostole. Koncom roku 1707 sa Jánošík nechal zverbovať do povstaleckého vojska Františka II. Rákocziho. V auguste 1708 bojoval v bitke pri Trenčíne, ktorú Rákocziho vojská prehrali a Jánošík sa dostal do zajatia cisárskej armády. Do cisárskej armády neskôr Jánošík vstúpil a ako člen strážnej posádky slúžil na Bytčianskom zámku. Tu spoznal uväzneného zbojníckeho kapitána Tomáša Uhorčíka, ktorému pomohol k úteku z väzenia. Po prepustení z vojenskej služby sa Jánošík znova stretol s Uhorčíkom a nechal sa zlákať na zboj.

V septembri 1711 zložil Jánošík zbojnícku prísahu v Uhorčíkovej družine a čoskoro sa stal zbojníckym kapitánom. Jánošíkovo zbojníctvo trvalo len jeden a pol roka - od jesene 1711 do zimy 1713 a jeho najväčšia časť spadla do letného a jesenného obdobia roku 1712. Pred zimou sa zbojnícke družiny rozchádzali a zbojníci sa zjednávali do služby ako zimoví paholkovia ku gazdom, prilepsovali si pytláčením. Jánošík chodil zimovať na Malohont (dnešný Gemer), pretože tam sa usadil Tomáš Uhorčík, ktorý sa oženil a zmenil si meno. Ako Martin Mravec žil v Klenovci ako obecný pastier. Zlapaniu Jánošíka predchádzalo polročné intenzívne pátranie Liptovskej sedrie (súdu), ktorá mala veľký záujem na zlapaní Jánošíka, pretože v Liptove ozbiljal grófkou von Schardon a Liptovská stolica musela za ozbijanie grófkou platiť náhradu. Aktivitu liptovskej sedrie vystupňoval prepád Jánošíkovej družiny v Svätoanenskej doline, kde ozbijali oravského zemana Ladislava Zmeskala. Koncom februára alebo začiatkom marca roku 1713 prišlo asi tridsať drábov pod vedením zemana Andreáškeho do Klenovca, obkľúčilo Mravcov (Uhorčíkov) dom a Jánošíka zlapali. Spolu s ním chytili aj Martina Mravca, hoci vtedy ešte netušili, že je to Tomáš Uhorčík. Oboch odviekli do Liptovského Mikuláša a uväznili ich v kaštieli Vranovo. Jánošíka vypočuvali 16. a 17. marca 1713, najskôr ho podrobili ľahšiemu, potom aj ťažšiemu mučeniu a podvečer 17. marca 1713 ho za ľavé rebro poviesili na popravnú stenu v Liptovskom Mikuláši.

Jánošík vo filme z roku 1963

V pozadí zázpisnica z vypočítavania z roku 1713

Plagát k filmu z r. 1935

Záber z filmu Jánošík, r. 1921

JÁNOŠÍK V UMENÍ

Už krátko po smrti Jánošíka sa z neho stala legenda, ku ktorej sa upieral slovenský ľud. Jánošíkovi a zbojníkom pripisovali nadprirodzené schopnosti, veľkú silu aj obrovskú odvahu. Ospievali ich v ľudových piesňach a povestiach. Stali sa hrdinami v poézii štúrovských básnikov – Janka Kráľa, Sama Chalupku, či Jána Bottu. Zbojnícke motívy nachádzame i vo výtvarnom umení. V rôznych výtvarných technikách Jánošíka zachytil Ludovít Fulla, Janko Alexy, Martin Benka, Koloman Sokol, či sochár Miroslav Ksandr. Neskôr sa Jánošík dočkal i divadelného a filmového stvárnenia. Jeho príbeh už v roku 1921 sfilmoval americký Slovak Jaroslav Siakel a v roku 1935 bol natočený mimoriadne divácky úspešný film *Jánošík*, kde hlavnú úlohu stvárnil nezabudnuteľný Paľo Bielik. Práve na jeho podnet vznikol dvojdielny film *Jánošík*, na ktorom sa podieľal ako scenárista a režisér. Film mal premiéru v roku 1963 v Liptovskom Mikuláši. Menšiu rolu „uja Banduru“ si v ňom zahral herec Adam Matejka (1905-1988), ktorého pamätnú tabuľu môžete nájsť na fasáde domu na Bottovej ulici v Liptovskom Mikuláši, kde žil od roku 1962. K téme Jánošíka sa vrátila poľská režisérka Agnieszka Holland a jej film *Jánošík – pravdivá história* sa napriek viacerým ťažkostiam dostal na plátna kín v roku 2009.

Miroslav Ksandr: Jánošík na koni s Antičkou, 1962, LGMVB

Koloman Sokol: Tancujúci Jánošík, 1934, LGMVB

*„Ja chodil po boji, za slobodou zlatou,
aby som rozrázal putá svojich bratov.
Sloboda, sloboda, slobodienka moja,
pre Teba mne páni šibenice stroja!“*

Úryvok z básne Jána Bottu *Smrť Jánošíkova*

JÁNOŠÍK

300 ROKOV LEGENDY

Súbor podujatí venovaných 300. výročiu súdu a popravy JURA JÁNOŠÍKA

LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ

1713
2013

Ludovít Fulla: Jánošík ochranca chudobných, 1956, olej, plátno, SNG

© Eva Dudzická